

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1256297/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב דוד ברוך לאו – נשיא, הרב אליעזר איגרא, הרב מיכאל עמוס

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד מירב אהרון)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יצחק עמרני)

הנדון: איזו 'מרגלת קטטה' היא 'כמורדת' או 'יצאו הגירושין ממנה' ואיזו אינה אלא 'אשה רעה' שאינה מפסידה כתובתה?

החלטה

לפנינו ערעור האיש על קביעת בית הדין האזורי בתל אביב, בתיק מספר 1179072/2, ביום כ"ח בסיוון התשפ"א (8.6.2021) כי לא נמצאה עילת גירושין מוכחת ולא הובאו הוכחות למרידת האישה או למעשים שתפסיד כתובתה בגללם, ומכל מקום על הצדדים להתגרש מחמת הפירוד ועל הבעל לשלם את כתובת האישה במלואה.

המערער טוען כי טעה בית הדין וכי האישה הינה 'מורדת' ו'עוברת על דת' ויש לקבל את טענותיו בדבר 'מאיס באמתלא מבוררת', לחייב את האישה לקבל את גיטה ולקבוע כי אינה זכאית לכתובתה.

מוסכם כי המערער הוא שהגיש את תביעת הגירושין, אלא שלטענת המערער המשיבה גירשה אותו מהבית והודתה בכך בדיון שהיה בבית הדין האזורי. כן הודתה המשיבה, לטענתו, במרידתה – בהפסקתה לקיים יחסי אישות עם האיש לפני תביעת הגירושין. כן הוא טוען שהגירושין 'יצאו ממנה' בשל העדפתה את אירוח בתה וחתנה על פני האיש ובשל הצקות וקטטות נוספות שבהן הציקה לבעלה ומיררה את חייו עד שנאלץ לתבוע את הגירושין.

בית דיננו שמע את הצדדים והציע לצדדים שני אופנים לפשרה, האיש הסכים להצעת בית הדין והאישה לא הסכימה, ובשל כך נזקק בית הדין לפסוק בערעור.

לאחר העיון בדברי הצדדים בבית הדין האזורי ושמיעתם לפנינו, נראה לדחות את הערעור.

בשולחן ערוך (אבן העזר סימן צג סעיף א) כתוב "הכתובה הרי היא כחוב". על כן מי שרוצה להיפטר מחיובו בה – עליו להביא ראיה להיפטר. במקרה שלפנינו למרות קיום דיון הוכחות קבע בית הדין האזורי כי לא הובאו הוכחות וראיות למרידת האישה. הערעור מתבסס על הדברים שאמרה האישה בבית הדין שעל פיהם טוען האיש כי האישה הודתה במרידתה, בקטטות ובמעשיה הרעים.

כבר האריכו בפד"רים רבים בחילוקים בין 'מורדת' 'יצאו הגירושין ממנה' וחילוקים נוספים, מכל מקום לפני שנתייחס לדברים שבהם הודתה האישה נראה לבאר מעט את הדברים באופן זה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשולחן ערוך (שם סימן עז) נתבררו הלכות האישה המורדת בבעלה, ומבואר שם שעל הבעל לבוא לבית הדין ולתובעה על מרידתה ובית דין מתריץ בה שאם לא תחדל ממרידתה תפסיד כתובתה.

אומנם השולחן ערוך (שם סעיף ב) מגדיר את המורדת "מי שמנעה תשמיש מבעלה", אך בדברי הגהות אשרי מצינו שישנם מעשים נוספים של אישה המגדירים אותה 'מורדת'. כך הביא הגהות אשרי (כתובות פרק יג סימן ה) בשם גאון: "וכן מצאתי בתשובת רב פלטוי גאון וזה לשונו, והיכא דארגילו קטטה: אם היא מרגלת, כמורדת הוי, ואין לה כלום; ואם הוא מרגיל, יש לה כל כתובה." דבריו ברור מללו שאינו מדבר על המורדת מתשמיש אלא על מי שהרגילה קטטה שנחשבת כמורדת מתשמיש. כמובן שומה עלינו להבין מהי הקטטה שהרגילה בה האישה שבה היא נחשבת כמורדת, אך גם לדבריו אם מעשי אותה אישה מחשיבים אותה כ'מורדת', לכאורה היא צריכה התראה כדיני מורדת, ויש לעיין אם כיוון שלא הזכיר את ההתראות אפשר שישנם מקרים שברור שלא תחזור בה ומפסידה ללא התראה.

ודוק כי מוכח בגמרא שלא כל מעשים רעים של אישה מחשיבים אותה כ'מרגילה קטטה' וכ'מורדת', שהרי מצאנו שישנה 'אשה רעה' שאינה חשובה כמורדת ולא מפסידה כתובתה. בגמרא ביבמות (סג, ב) אמרו "אמר רבא: אישה רעה מצוה לגרשה", ועוד הוסיפו "נתנני ה' בידי לא אוכל קום" – אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא: זו אשה רעה וכתובתה מרובה". כלומר גם באישה רעה שהבעל מגרשה בגלל מעשיה הרעים עדיין יתחייב בכתובתה המרובה ('מרובה'), היינו גם בתוספת שהוסיף לה).

בהמשך הגמרא מבואר: "היכי דמי 'אשה רעה'? אמר אביי: מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא, רבא אמר: מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא." ופירש רש"י: "פומא – לקלל ולגדף עד זמן סעודה כדי לצערו. ומהדרא ליה גבא – שלא לאכול עמו ומצערותו."

הטעם לחיוב הבעל בכתובה הוא מפני שהאיש מוציא לרצונו ולא היה חייב למהר לגרשה. כך מפורש בגיטין (ט, ב) שבדרך כלל "והאיש אינו מוציא אלא לרצונו, אפשר דמשהי לה בגיטא", ופירש רש"י: "אפשר דמשהי לה ולא יהיב לה גיטא, וכיון דלא אשהי מדעתיה גירשה." הרי לנו שגם אישה העושה מעשים רעים כנגד בעלה, המגדירים אותה 'אשה רעה', לא מפסידה בזה כתובה. ואף גם במעשים רעים מאוד, עדיין חייב בכתובתה כמבואר בתשב"ץ (חלק ב סימן ח).

מה ההבחנה בין מעשי 'אשה רעה' לבין מעשי אישה הנחשבת כ'מורדת'? מדברי הגמרא מתבאר ש'אשה הרעה' היא זו שלמרות כל מעשיה הרעים היא חיה עם בעלה, עורכת לו שולחן, ויש לו חיי אישות איתה. היא אולי 'מצערנא ליה', אך כיוון שעם כל הצער יש לו חיי אישות ועריכת שולחן, היא 'רק' 'אשה רעה שכתובתה מרובה'. אך במקרה שאין יחסי אישות – כיוון שאין לו חיים עימה מפסידה כתובתה. ולפי זה נראה שגם ב'מרגילה קטטה' שמפסידה כתובתה מדובר בסוג קטטה שמחייבת פירוד וגירושין – זו הקטטה המחשיבתה כמורדת, אך כאמור ייתכן שצריכה התראה שתפסיד כתובתה אם לא תחזור בה.

טענת האיש היא שיש להחיל על האישה את דברי הטור (סימן קיח) שנאמרו לגבי "מי שתבעה מבעלה שיגרשה ויצאו הגירושין ממנה". הטור פסק:

מי שהיא תובעת לבעלה לגרשה ויצאו הגירושין ממנה, אין לה מן הדין לגבות זולת מה שהיא טוענת ויתברר מסכום נדונייתה. ולא נחוש למה שימצא כתוב ממנה בכתובה [...] בענין כזה אמרו חכמינו ז"ל (כתובות נד) "כי כתב לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למיפך ולמיסב לא כתב לה" [...] ואם תבע הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הגירושין, אינו יכול לגרשה אלא לרצונה או אחר שיפרע לה כל סכום כתובתה עיקר ונדוניא ותוספת.

ברור שלא דיבר הטור על מצב של 'מורדת', שהרי בזה מפסדת כתובה גם כשהבעל תבע את הגירושין, מאידך גיסא במעשים כעין אלה שהוזכרו בהגהות אשרי לא הזכיר שתובעת גירושין, ו'ארגלה קטטה' מגדירתה כ'מורדת'.

אם כן, מהו המקרה של הטור ובמה חלוק המקרה של הטור שמצריך גם "תובעת לבעלה לגרשה" וגם "ויצאו הגירושין ממנה", ואז מפסידה כתובתה ותוספתה מייד, מסתם מקרה של אישה 'מורדת' שבה יש לנהוג מנהגי מורדת ולהתרות בה ואינה מפסידה כתובתה ותוספתה מייד? התשובה הנשמעת מדברי הטור היא שה'מורדת' לא תובעת גירושין ולא רוצה בהם, אלא חיה עם בעלה ומצערות אותו במניעתה ממנו יחסי אישות. לכן כל עוד יש סיכוי להשבת שלום הבית, בית הדין מתרה בה שאם לא תחזור בה תגורש ללא כתובה. ואילו הטור מדבר על מי שבנוסף להיותה מצערותו היא יוזמת ותובעת את פירוק הבית. לכן, כיוון שרואים מראש שמצהירה שלא תשוב ל'שלום בית', אין מקום להתראה כלפיה.

תביעת הגירושין היא גם שמגדירה את האישה שיוצרת קטטה כמי ש'יצאו הגירושין ממנה', שמפסידה כתובתה, ולא 'רק' כ'אשה רעה', שאף שבעלה 'נאלץ' לגרשה מחמת מעשיה אין היא מפסידה כתובתה, כי לעומת 'אשה רעה' שיש לו חיים איתה ולעומת מורדת שיש סיכוי להחזיר את שלום הבית עימה, הרי שבמקרה של הטור מדובר באישה שבנוסף למעשיה הרעים גם תובעת גירושין ופירוד, ולכן כשברור לבית הדין שהאשה אינה מוכנה לשבת עם הבעל, על זה נאמרה סברת 'אדעתא דמיפק לא כתב לה'.

אפשר אולי שגם ללא תביעת גירושין 'רשמית' ייחשבו מעשיה ליוצרים פירוד וגירושין, כגון כשמרחיקה את בעלה מהבית, או עושה מעשים שאינם מאפשרים בשום אופן לדור עימה, שעליהם נאמר בכתובות (עב, א) "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת", שכיוון שאישה זו מכוונת לאלץ את בעלה לגרשה – לא תועיל בה התראה, והיא מפסידה כתובתה ותוספתה מייד, שלא על דעת כן כתב לה כתובה.

ולפי זה כך יש לבאר גם בדברי הגהות אשרי, שאם הקטטה שהרגילה אינה מאפשרת לו חיים איתה אך יש סיכוי להשבת שלום הבית – דינה כמורדת שצריכה התראה, ואם הקטטה מכוונת לגירושין ופירוד מוחלטים – דינה כדברי הטור.

יודגש כי במקרה של הטור אומנם מוזכרים גם תביעת גירושין וגם 'יצאו הגירושין ממנה' כי במקרה של אישה התובעת גירושין אך ברור לבית הדין שהבעל גרם את הפירוד והגירושין, או עשה מעשים שאילצו אותה שלא לדור עם נחש בכפיפה אחת – לא תפסיד כתובתה ותוספתה. הדברים מוכרחים ממה שאמרו (כתובות עז, א) "המדיר את אשתו – יוציא ויתן כתובה".

וכן מבואר בדברי התשב"ץ (שם):

אשה שבעלה מצער אותה הרבה עד שמרוב הצער היא מואסת אותו, והכל יודעים בו שהוא אדם קשה הרבה. והיא אינה יכולה לסבול אותו לרוב הקטטות והמריבות, וגם שהוא מרעיבה עד שהיא שנאה את החיים, והיא אינה יכולה לבא לבית דין מפני שאחד מבעלי ההוראה הפחידה שאם תשאל כתובתה בבית דין שתפסיד אותה, הודיענו מהו הדין בזה. תשובה: קרוב הדבר בזה שיוציא ויתן כתובה, דקיימא לן 'לחיים ניתנה ולא לצער', דנפקא לן מקרא דכתיב "כי היא היתה אם כל חי" בפרק אע"פ (כתובות סא ע"א). ואפילו במדיר את אשתו בדברים שאין לה צער כל כך אמרינן "יוציא ויתן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כתובה", כדאיתא בהמדיר בהרבה מקומות, דוק ותשכח, כל שכן בצער תדיר שיש לנו לומר יוציא ויתן כתובה לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה [...]

והדגיש: "ומכל מקום אם היא מרוב שיחה וכעסה הולכת לבית דין ותובעת כתובה לא הפסידה כלום. ורחמנא ליצלן מעלבון העלובות."

הסברה לחלק בין המקרים מובאת בקובץ תשובות לגרי"ש אלישיב זצ"ל (חלק ג סימן קצח):

במקרה והבעל נעשה רועה זונות ובגלל זה האישה דורשת גט באופן שכופין אותו – על זה האיך שייך לומר בזה "אדעתא דהכי לא יהיב לה", הרי בידו להיטיב דרכיו? ואם בידו להתייבב על דרך טוב ולא רוצה לבחור בדרך זו והוא ממשיך באיולתו – כמוהו כמגרש מרצונו ובודאי חייב לתת לה כל המתנות שנתן לה וכמו כן התוספת כתובה.

וכן הובא עוד בקובץ תשובות (חלק ב סימן פז) ובפסקי דין רבניים (חלק ח עמוד 278), ואף ששם מדובר ב'רועה זונות' מדינא יש לחייב את הבעל לגרש, והוא עומד במרדו, אך לפי דברי הגהת אשרי והתשב"ץ יש לומר שסברה זו קיימת גם במקום שאין חיוב מן הדין אלא שהתנהגותו מאלצת את הפירוד.

אין ספק כי ההבחנה בין המקרים השונים מסורה לבית הדין לאחר שהצדדים מופיעים לפניו והוא שומע את דבריהם והוכחותיהם.

במקרה שלפנינו:

הבעל תבע את הגירושין, אין לאישה דין 'מורדת' שתפסיד בה כתובתה – לא רק בשל החלטת בית הדין האזורי שלא מצא הוכחות למעשי מרידה של האישה, אלא מפני שגם אם הייתה מודה במעשים כאלו, הרי שכל שלא התרו בה שתפסיד כתובתה אם תמשיך במעשיה, לא נתקיימו בה תנאי מורדת.

כשאנו בוחנים את דברי האישה בפרוטוקול נמצא שלא רק שאין היא תובעת את הגירושין, אלא שהיא מכחישה את הרחקת הבעל וטוענת שעזב מיוזמתו. גם המעשים שהיא מודה בהם, שמהווים 'קטטה', מתוארים בדבריה תמיד כתגובה למעשים שעשה האיש, ובמהלך מריבות ביניהם, תוך שהיא תולה את קולר המריבות בבעל.

לכן מובנים דברי בית הדין האזורי שכתב שלמרות תיאורי המריבות הקשות לא מצא הוכחות או ראיות מדברי האישה למעשים שיגרמו להפסד כתובתה.

מאידך גיסא: הפירוד בין הצדדים, הזמן הממושך שעבר ורצונו הברור של האיש להתגרש – מצדיקים את קביעת בית הדין האזורי כי על הצדדים להתגרש מחמת דברי רבי חיים פלאג'י (חיים ושלום חלק ב סימן קיב) שכתב:

והנני נותן קצבה וזמן לדבר הזה, דאם יארע איזה מחלוקת בין איש לאשתו, וכבר נלאו לתווך השלום ואין להם תקנה – ימתינו עד שמונה-עשר חודשים, ואם בינם לשמים נראה לבית הדין שלא יש תקוה לשום שלום ביניהם יפרידו הזוג ולכופם לתת גט עד שיאמרו "רוצה אני" כדבר האמור.

כאן: האיש תבע גירושין, וכיוון שלא הוכחה כל מרידה מצד האישה – הבעל חייב בכתובתה. לאחר איזון הרכוש יחליט בית הדין על סכום החיוב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סוף דבר

א. הערעור נדחה.

ב. מאחר שהאיש היה מוכן להיענות להצעת בית הדין לא ייפסק חיוב הוצאות.

ג. פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטי הצדדים.

ניתן ביום י"ג בתמוז התשפ"ב (12.7.2022).

הרב מיכאל עמוס

הרב אליעזר איגרא

הרב דוד ברוך לאו – נשיא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה